

गरौ सम्बर्द्धन वनस्पतिको, हुन्छ समुन्नती राष्ट्रको

धनुषा जिल्लाको वानस्पतिक प्रोफाइल

मन्तव्य

हाम्रो देश नेपाल वानस्पतिक जैविक विविधतामा धनी मानिन्छ । विविध भौगोलिक बनावटले गर्दा यहाँको हावापानी अनुसार वनस्पतिहरु फरक फरक खालका छन् । यसको सही पहिचान तथा महत्वबारे जान्नु जरुरी छ । आजकल बढ्दो वन विनास, डढेलो, अत्याधिक संकलन र दोहनले गर्दा महत्वपूर्ण वनस्पतिहरु दिनानुदिन लोप हुँदै गइरहेका छन् । वनस्पतिको उचित व्यवस्थापन, संरक्षण तथा महत्वबारे जानकारीको अभावले पनि जनताले प्राप्त गर्न सक्ने फाइदा लिन सकिरहेका छैनन् । यसको मुख्य कारण वनस्पतिको पहिचान र यसको महत्वबारे जानकारी नहुनु हो । यिनको उचित संरक्षण र सदुपयोग गर्न सकियो भने देशको आर्थिक तथा सामाजिक विकासमा टेवा पुग्ने देखिन्छ ।

यसै सन्दर्भमा जिल्ला वनस्पति कार्यालय, धनुषाले यस जिल्लाको विभिन्न भौगोलिक वनावट हावापानीमा पाइने वनस्पतिहरुको नेपाली नाम, वैज्ञानिक नाम, परिवार, रुख, झाडी, झारपात वा लहरा पहिचान गरी यो पुस्तकमा समेटि यस धनुषा जिल्लाको लागि प्रथम प्रकाशन गर्न लागिएको छ । यस पुस्तकले वन तथा वातावरण क्षेत्रमा काम गर्ने सम्पूर्ण निकाय, संघ संस्था, विद्यार्थी, समाजसेवी, बुद्धिजीवीहरुलाई वनस्पतिको पहिचान, संरक्षण, सम्बर्द्धन र सदुपयोग गर्नमा ठूलो सहयोग पुग्ने आशा लिएको छु ।

यस जिल्लाको वानस्पतिक प्रोफाइल तयार गर्न अभिप्रेरित गर्ने हामीलाई प्रोफाइलको सोच दिने र प्राविधिक सल्लाह गर्नु हुने वनस्पति विभागका महानिर्देशक श्री राजदेव यादव र उपमहानिर्देशक श्री संजीव कुमार राई साथै यस कार्यको लागि हौसला बढाई सहयोग गर्नु हुने क्षेत्रीय वन निर्देशक डा. श्री अखिलेश्वर लाल कर्णज्यू प्रति हार्दिक अभार व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

यस प्रकाशनमा अहोरात्र खटी कम समयमा विरुवा संकलनदेखि पहिचान गरी जिल्लाभरीका विरुवाको जानकारीलाइ एकत्रित गरी पुस्तकको आकार दिने यस कार्यालयका असिस्टेन्ट बोटानिष्ट श्री रामकृष्ण भण्डारी तथा सहयोग गर्ने हे.फि.अ. श्री भरोसी यादवलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । यसलाई व्यवस्थित तरिकाले छपाइ गर्नु भएकोमा श्री रेजा अफसेट प्रिन्टर्स, जनकपुरलाई पनि धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

.....
ताहिर हुसेन
कार्यालय प्रमुख

विषय सूची

क्र.सं.	शीर्षक	पेज नं.
१.	धनुषा जिल्लाको परिचय	
२.	जिल्ला वनस्पति कार्यालय, धनुषा	
३.	कार्यालयको उद्देश्य	
४.	धनुषा जिल्लामा पाइने वनस्पति प्रजातीहरु	
५.	सन्दर्भ सामग्रीहरु	

धनुषा जिल्लाको परिचय

धनुषा नेपालको मध्यमाञ्चल विकास क्षेत्रको जनकपुर अञ्चलमा अवस्थित घना वस्ती भएको उर्वर जिल्ला हो । नेपालको मध्यपूर्वको दक्षिणी भागमा भारतीय सीमासँग च्यापिएर रहेको धनुषा जिल्ला पूर्ण रूपमा तराइ प्रदेशमा पर्दछ । यसले देशको कूल भूभागको ०.८ प्रतिशत ओगटेको छ । यस जिल्लाले पूर्वमा सिरहा, पश्चिममा महोत्तरी, उत्तरमा सिन्धुली र उदयपुर र दक्षिणतर्फ भारतको बिहार राज्यलाई छोएको छ । व्यापारिक र प्रशासनिक बाहेक धार्मिक महत्व ओगटेको यो जिल्लाको महत्व नेपालमा मात्र नभएर भारत लगायत विश्वका विभिन्न देशका हिन्दु धर्मावलम्बीको बीचमा रहेको छ ।

नेपालको मान चित्रमा यो जिल्ला २५°३५' देखि २७°५' उत्तरी अक्षांश रेखा र ८५°५' देखि ८६°२' पूर्वी देशान्तर रेखाको बीचमा रहेको छ । यस जिल्लाको क्षेत्रफल ११९० वर्ग किमि रहेको छ । यो जिल्ला समुद्र सतहबाट ५७ मी.देखि ६०० मी. को उचाइमा अवस्थित छ । यहाँको हवापानी मुख्यतया उष्ण तथा उपोष्ण पाइन्छ ।

जिल्ला वनस्पति कार्यालय, धनुषा

देशमा विद्यमान वानस्पतिक विविधताको पहिचान, अध्ययन, अनुसन्धान र प्रविधि विकास गरी वनस्पति स्रोतको सदुपयोग तथा प्रवर्द्धन गर्ने मूल उद्देश्य अनुरूप वि.सं. १९९४ मा वनस्पति फाँटको रूपमा शुरु भई वि.सं. २०१६ सालमा वनस्पति विभागको स्थापना भएको हो । यस विभागले नेपालका बहुमूल्य जडिबुटी रुख विरुवा तथा झारपातहरुको वैज्ञानिक, पारिस्थितिक, सामाजिक, आर्थिक पक्षको अध्ययन, अनुसन्धान गरी सर्वसाधारणको जीविकोपार्जनदेखि राष्ट्रको आर्थिक उन्नतिको सम्भाव्यता देखाउनमा अग्रणी भूमिका निर्वाह गर्दै आइरहेको छ । वि.सं.

२०५६ को स्वीकृत संगठन संरचना अनुसार ७ जिल्ला (इलाम, धनुषा, मकवानपुर, सल्यान, बाके, कैलाली र जुम्ला) मा वनस्पति कार्यालयहरु स्थापना भए अनुसार यस जिल्लामा जिल्ला वनस्पति कार्यालय स्थापना भएको हो । यसै कार्यालय अन्तर्गत धनुषाधाममा वनस्पति उद्यान संचालित छ, जुन जनकपुरदेखि १८ कि.मी. पूर्व उत्तरमा रहेको छ । धनुषाधाम बजार को उत्तर पट्टि रहेको ३४० हे. संरक्षित वन क्षेत्र मध्ये १२० हे. उद्यान क्षेत्रमा यस कार्यालयको कार्यक्रम संचालन गर्ने निर्णयानुसार कार्य भइरहेको छ ।

कार्यालयको उद्देश्य

- वनस्पति श्रोतको सर्वेक्षण, संकलन, पहिचान गरी अभिलेखीकरण गर्ने ।
- वनस्पतिहरुको वंशाणु श्रोतको संरक्षण गर्ने ।
- जडीबुटी सम्बन्धि अध्ययन, अनुसन्धान गरी खेती प्रविधि विकास गर्ने ।
- आयआर्जनको दृष्टिले महत्वपूर्ण जडीबुटीहरुको सूचना प्रवाह गर्ने ।
- परम्परागतरूपमा प्रयोग हुदै आएका वनस्पतिहरुको उपयोग सम्बन्धि ज्ञानको अभिलेखीकरण गर्ने ।
- जडीबुटी विरुवा उत्पादन तथा वितरण गर्ने ।
- जडीबुटी खेती विस्तार तथा उपयोगिता सम्बन्धि समुदायमा सीप विकास गर्ने ।

धनुषा जिल्लामा पाइने वनस्पति प्रजातीहरु

आ.व. २०७२/०७३ मा जिल्ला वनस्पति कार्यालय, धनुषाबाट जिल्लाभरी पाइने वनस्पतिहरुको प्रारम्भिक प्रोफाइल तयार भएको छ, जसमा जम्मा ४०१ वनस्पति प्रजातीमध्ये ११२ रुख, ६३ बुट्यान, १८२ झारपात र ४४ लहरे प्रजाती रहेका छन् । प्रजातीहरुको विवरण निम्न तालिकामा देखाइएको छ ।

S. N.	Scientific Name	नेपाली नाम	Family	Habit
1	<i>Abelmoschus esculantus</i> (L.) Moench.	भिण्डी	Malvaceae	H
2	<i>Abrus precatorius</i> L.	रातिगेडी	Fabaceae	C
3	<i>Abutilon indicum</i> (L.) Sweet		Malvaceae	H
4	<i>Acacia auriculiformis</i> A.Cunn. ex Benth.		Fabaceae	T
5	<i>Acacia catechu</i> (L. f.) Willd.	खयर	Fabaceae	T
6	<i>Acacia nilotica</i> (L.) Willd. ex Delile	बबुल	Fabaceae	T
7	<i>Acacia rugata</i> (Lam.) Voigt	सिकाकाई	Fabaceae	S
8	<i>Achyranthes aspera</i> (L.)	दतिवन	Amaranthaceae	H
9	<i>Acorus calamus</i> (L.)	बोभो	Araceae	H
10	<i>Adina cordifolia</i> (Willd. ex Roxb.) Benth. & Hook. f. ex Brandis	कर्मा	Rubiaceae	T
11	<i>Aegle marmelos</i> (L.) Correa	बेल	Rutaceae	T
12	<i>Agave americana</i> L.	केतुकी	Agavaceae	H
13	<i>Ageratum conyzoides</i> L.	गन्धे	Asteraceae	H
14	<i>Albizia lebbek</i> (L.) Benth.	कालो शिरिष	Fabaceae	T
15	<i>Albizia procera</i> (Roxb.) Benth.	सेतो शिरिष	Fabaceae	T
16	<i>Allium cepa</i> L.	प्याज	Amaryllidaceae	H
17	<i>Allium sativum</i> L.	लसुन	Amaryllidaceae	H
18	<i>Alocasia macrorrhiza</i> Schott		Araceae	H
19	<i>Aloe vera</i> (L.) Burm. f.		Asphodelaceae	H
20	<i>Alstonia scholaris</i> (L.) R. Br.	छतिवन	Apocynaceae	T
21	<i>Alternanthera sessilis</i> (L.) DC.		Amaranthaceae	H
22	<i>Alysicarpus vaginalis</i> (L.) DC.		Fabaceae	H
23	<i>Amaranthus lividus</i> L.	लट्टे साग	Amaranthaceae	H
24	<i>Amaranthus spinosus</i> L.		Amaranthaceae	H
25	<i>Amaranthus viridis</i> L.	लुँडे	Amaranthaceae	H
26	<i>Amorphophallus bulbifer</i> (Schott) Blume	ओल	Araceae	H
27	<i>Amorphophallus campanulatus</i> (Schott) Blume	ओल	Araceae	H
28	<i>Ampelocissus divaricata</i> (Wall. ex Meisn.) Greene	पुरेनी	Vitaceae	C
29	<i>Anagalis arvensis</i> L.		Primulaceae	H
30	<i>Ananas comosus</i> (L.) Merr.	भूई कटहर	Bromeliaceae	H
31	<i>Andrographis paniculata</i> (Brum. f.) Nees	कल्पनाथ, कालमेघ	Acanthaceae	H
32	<i>Annona squamosa</i> L.	सरिफा	Annonaceae	T
33	<i>Anogeissus latifolius</i> (Roxb. ex DC) Bedd.	हाँडे	Combretaceae	T
34	<i>Anthocephalus cadamba</i> (Roxb.) Bosser	कदम	Rubiaceae	T
35	<i>Antidesma acidum</i> Retz.	अर्चल	Euphorbiaceae	T

36	<i>Araucaria bidwillii</i> Hook.	आरुकैरीया	Araucariaceae	T
37	<i>Areca catechu</i> L.	सुपारी	Arecaceae	T
38	<i>Argemone maxicana</i> L.	सुँगुरेकाँडा	Papaveraceae	H
39	<i>Artemisia indica</i> Willd.	तितेपाती	Asteraceae	H
40	<i>Artocarpus integra</i> (Thunb.) Merr.	कटहर	Moraceae	T
41	<i>Artocarpus lakoocha</i> Wall. ex Roxb.	बडहर	Moraceae	T
42	<i>Asparagus racemosus</i> Willd.	कुरिलो, सतावरी	Asparagaceae	S
43	<i>Azadirachta indica</i> A. Juss.	निम	Meliaceae	T
44	<i>Bambusa alamii</i> Stapleton		Poaceae	S
45	<i>Bambusa arundinacea</i> Willd.	तामाबाँस	Poaceae	S
46	<i>Barleria cristata</i> L.		Acanthaceae	H
47	<i>Basella alba</i> L.	पोरा	Basellaceae	C
48	<i>Bauhinia malabarica</i> Roxb.	टाँकी	Fabaceae	T
49	<i>Bauhinia purpurea</i> L.	टाँकी	Fabaceae	T
50	<i>Bauhinia vahlii</i> Wight & Arn.	कोइरालो	Fabaceae	C
51	<i>Bauhinia variegata</i> L.	भलों	Fabaceae	T
52	<i>Benincasa hispida</i> (Thunb.) Cogn.	कुबिन्डो	Cucurbitaceae	C
53	<i>Blumea lacera</i> (Burm. f.) DC.		Asteraceae	H
54	<i>Blumea mollis</i> (D. Don) Merr.		Asteraceae	H
55	<i>Boerhavia diffusa</i> L.	पुनर्नवा	Nyctagenaceae	H
56	<i>Borassus flabelifer</i> L.	ताड	Arecaceae	T
57	<i>Bougainvillea spectabilis</i> Willd.	बगनभेली	Nyctagenaceae	C
58	<i>Brassica campestris</i> L.	सस्युँ	Brassicaceae	H
59	<i>Brassica juncea</i> (L.) Czern	रायो	Brassicaceae	H
60	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>botrytis</i> L.	फूलगोभि	Brassicaceae	H
61	<i>Brassica oleracea</i> var. <i>capitata</i> L.	बन्दागोभि	Brassicaceae	H
62	<i>Brassica rapa</i> L.	सलगम	Brassicaceae	H
63	<i>Bridelia retusa</i> (L.) Spreng.	गायो	Euphorbiaceae	T
64	<i>Bridelia squamosa</i> (Lam.) Gehrm.	गायो	Euphorbiaceae	T
65	<i>Bryophyllum pinnatum</i>	पत्थरचुर्ण	Crassulaceae	H
66	<i>Buchanania latifolia</i> Roxb.	चिरौजी	Anacardiaceae	T
67	<i>Butea monosperma</i> (Lam.) Kuntze	पलास	Fabaceae	T
68	<i>Caesalpinia bonduc</i> (L.) Roxb.	करकरेल	Fabaceae	C
69	<i>Caesulia axillaris</i> Roxb.		Asteraceae	H
70	<i>Cajanus cajan</i> (L.) Huth	रहर	Fabaceae	S
71	<i>Calamus tenuis</i> Roxb.	बेत	Arecaceae	S
72	<i>Callicarpa arborea</i> Roxb.	गुएलो	Verbenaceae	T
73	<i>Callistemon citrinus</i> (Curtis) Skeels	कल्की फूल	Myrtaceae	T
74	<i>Calotropis gigantea</i> (L.) Dryand	आँक	Asclepiadaceae	S
75	<i>Canna indica</i> L.		Araceae	H
76	<i>Cannabis sativa</i> L.	गाँजा	Cannabaceae	H
77	<i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik.		Brassicaceae	H
78	<i>Capsicum annum</i> L.	खुसांनी	Solanaceae	H

79	<i>Carica papaya</i> L.	मेवा	Caricaceae	S
80	<i>Carissa carandas</i> L.	करौना	Apocynaceae	S
81	<i>Cassia alata</i> L.	दादपात	Fabaceae	S
82	<i>Cassia fistula</i> L.	राजवृक्ष	Fabaceae	T
83	<i>Cassia floribunda</i> Cav.	ठूलो ताप्रे	Fabaceae	S
84	<i>Cassia occidentalis</i> L.	ठूलो ताप्रे	Fabaceae	S
85	<i>Cassia tora</i> L.	चकमके	Fabaceae	H
86	<i>Catharanthes roseus</i> (L.) G. Don	सदाबहार	Apocynaceae	H
87	<i>Celosia argentea</i> L.	जटाधारी	Amaranthaceae	H
88	<i>Centella asiatica</i> (L.) Urb.	घोडताप्रे	Apiaceae	H
89	<i>Centratherum anthelminticum</i> (L.) Gamble	कालो जिरा	Asteraceae	H
90	<i>Cestrum laevigatum</i> Schltl.		Solanaceae	S
91	<i>Chenopodium album</i> L.	बेधे	Chenopodiaceae	H
92	<i>Chenopodium ambrosioides</i> L.		Chenopodiaceae	H
93	<i>Chlorophytum arundinaceum</i> Baker	सेतो मुशली	Anthericaceae	H
94	<i>Chrysanthemum indicum</i> L.	गोदावरी फूल	Asteraceae	H
95	<i>Chrysopogon aciculatus</i> (Retz.) Trin.	कुरो	Poaceae	H
96	<i>Cicer arietinum</i> L.	चना	Fabaceae	H
97	<i>Cinnamomum camphora</i> (L.) J. Presl	कपुर	Lauraceae	T
98	<i>Cinnamomum glaucescens</i> (Nees.) Nand.Mazz	सुगन्धकोकिला	Lauraceae	T
99	<i>Cinnamomum tamala</i> (Buch.-Ham.) Nees & Eberm.	तेजपात	Lauraceae	T
100	<i>Cinnamomum zeylanicum</i> Breyn.	दालचिनी	Lauraceae	T
101	<i>Clitoria ternatea</i> L.	बिष्णुकान्ति	Fabaceae	C
102	<i>Cissampelos pariera</i> L.	बाटुलपाते	Menispermaceae	C
103	<i>Cissus quadrangularis</i> L.	हडजोर	Vitaceae	C
104	<i>Citrulus lanatus</i> (Thunb.) Matsum. & Nakai	तरबुजा	Cucurbitaceae	C
105	<i>Citrus limon</i> (L.) Burm. f.	निबुवा	Rutaceae	T
106	<i>Citrus maxima</i> (Burm. ex Rumph.)	भोगटे	Rutaceae	T
107	<i>Cleome viscosa</i> L.		Capparaceae	H
108	<i>Clerodendrum viscosum</i> Vent.	भाटी	Verbenaceae	S
109	<i>Coccinea grandis</i> (L.) Voigt.	गोल काकी	Cucurbitaceae	C
110	<i>Cocos nucifera</i> L.	नारिबल	Arecaceae	T
111	<i>Colebrookea oppositifolia</i> Sm.	धुसेल	Lamiaceae	S
112	<i>Colocasia esculanta</i> (L.) Schott	कर्कलो	Araceae	H
113	<i>Colocasia fallax</i> Schott		Araceae	H
114	<i>Commelina benghalensis</i> L.		Commelinaceae	H
115	<i>Conyza japonica</i> (Thunb.) Less. ex DC.	सलहभार	Asteraceae	H
116	<i>Corchorus capsularis</i> L.	पटुवा	Tiliaceae	S
117	<i>Corchorus aestuans</i> L.		Tiliaceae	S
118	<i>Coriandrum sativum</i> L.	धनिया	Apiaceae	H
119	<i>Costus speciosus</i> (Koenig) Sm.	बेतलौरी	Zingiberaceae	H

120	<i>Croton bonplandianus</i> Baill.	मिर्चैयाभार	Euphorbiaceae	H
121	<i>Crinum latifolium</i> L.	सुदर्शन	Amaryllidaceae	H
122	<i>Cucumis sativus</i> L.	काँक्रो	Cucurbitaceae	C
123	<i>Curculigo orchioides</i> Gaertn.	पवयि ऱगकण्टि	Hypoxidaceae	H
124	<i>Cucurbita pepo</i> L.	फर्सी	Cucurbitaceae	C
125	<i>Curcuma longa</i> L.	हलेदो	Zingiberaceae	H
126	<i>Curcuma zeodaria</i> Rosc.	कचुर	Zingiberaceae	H
127	<i>Cuscuta reflexa</i> Roxb.	आकासवेली	Convolvulaceae	C
128	<i>Cycas pectinata</i> Griff.	जगर, कलवल	Cycadaceae	S
129	<i>Cycas revoluta</i> Thunb.		Cycadaceae	S
130	<i>Cymbopogon flexuosus</i> (Nees ex Steud.) W. Watson	लेमनग्रास	Poaceae	H
131	<i>Cymbopogon martinii</i> (Roxb.) W. Watson	पामारोजा	Poaceae	H
132	<i>Cymbopogon martinii</i> var <i>sofia</i> Bruno	जिन्जरग्रास	Poaceae	H
133	<i>Cymbopogon winterianus</i> Jowitt	सिट्रोनेला	Poaceae	H
134	<i>Cynodon dactylon</i> (L.) Pers	दुवो	Poaceae	H
135	<i>Cynoglossum zeylanicum</i> (Vahl ex Hornem.) Thunb. ex Hornem.	कनिके कुरो	Boraginaceae	H
136	<i>Cyperus iria</i> L.		Cyperaceae	H
137	<i>Cyperus pilosus</i> Vahl		Cyperaceae	H
138	<i>Cyperus rotundus</i> L.	मोधे	Cyperaceae	H
139	<i>Cyperus scariosus</i> R. Br.	नागरमोधे	Cyperaceae	H
140	<i>Dalbergia latifolia</i> Roxb.	सतिसाल	Fabaceae	T
141	<i>Dalbergia sosoo</i> Roxb. ex DC.	सिसौ	Fabaceae	T
142	<i>Datura metel</i> L.	कालो धतूरो	Solanaceae	H
143	<i>Datura stramonium</i> L.	सेतो धतूरो	Solanaceae	H
144	<i>Delonix regia</i> L.	गोल्डमोहर	Fabaceae	T
145	<i>Desmodium oojeinense</i> (Roxb.) H. Ohasi	सादन	Fabaceae	T
146	<i>Desmostachya bipinnata</i> (L.) Stapf	कुश	Poaceae	H
147	<i>Dillenia pentagyna</i> Roxb.	टाटरी	Dilleniaceae	T
148	<i>Dioscorea alata</i> L.	तरुल	Dioscoreaceae	C
149	<i>Dioscorea bulbifera</i> L.	गिद्धा	Dioscoreaceae	C
150	<i>Dioscorea deltoidea</i> Wall. ex Griseb.	भ्याकुर	Dioscoreaceae	C
151	<i>Dioscorea pentaphylla</i> L.	मिठे तरुल	Dioscoreaceae	C
152	<i>Dolichus lablab</i> L.	सिमि	Fabaceae	C
153	<i>Duabanga grandiflora</i> (Roxb. ex DC.) Walp	लाम्पाते	Sonneratiaceae	T
154	<i>Duranta repens</i> L.	निलकांडा	Verbenaceae	S
155	<i>Echinacanthus attenuatus</i> Nees		Amaranthaceae	H
156	<i>Echinochloa colona</i> (L.) Link	सामा	Poaceae	H
157	<i>Eclipta prostrata</i> L.	भृंगराज	Asteraceae	H
158	<i>Ehretia acuminata</i> R. Br.	दतरंगा	Boraginaceae	T
159	<i>Eichhornia crassipes</i> (Mart.) Solms	जलकुम्भ	Pontederiaceae	H
160	<i>Elaeocarpus sphaericus</i> (Gaertn.) K.	रुदाक्ष	Elaeocarpaceae	T

	Schum.			
161	<i>Elephantopus scaber</i> L.		Asreraceae	H
162	<i>Eleusine coracana</i> (L.) Gaertn.	कोदो	Poaceae	H
163	<i>Epipremnum aureum</i> (Linden & Andre) G.S.Bunting	मनी प्लान्ट	Araceae	C
164	<i>Eragrostis tenella</i> (L.) P. Beauv. ex Roem.	बन्सो	Poaceae	H
165	<i>Eragrostis unioides</i> (Retz.) Nees ex Steud	बन्सो	Poaceae	H
166	<i>Eucalyptus citriodora</i> Hook.	मसला, सपेता	Mirtaceae	T
167	<i>Eulaliopsis binnata</i> (Retz.) C. E. Hubb.	वावियो	Poaceae	H
168	<i>Eupatorium adenophorum</i> Spreng.	बनमारा	Asteraceae	H
169	<i>Eupatorium odoratum</i> L.	बनमारा	Asteraceae	H
170	<i>Euphorbia hirta</i> L.	दुधेभ्रार	Euphorbiaceae	H
171	<i>Euphorbia milii</i> Des Moul.		Euphorbiaceae	H
172	<i>Euphorbia pulcherrima</i> Willd. ex Klotzsch	लालुपाते	Euphorbiaceae	S
173	<i>Euphorbia royleana</i> Boiss.	सिउंडी	Euphorbiaceae	S
174	<i>Euphorbia tirucalli</i> L.		Euphorbiaceae	T
175	<i>Euryale ferox</i> Salisb.	मखाना	Nympheaceae	H
176	<i>Evolvulus nummularius</i> (L.) L.		Convolvulaceae	H
177	<i>Fagopyrum esculentum</i> Moench	फापर	Polygonaceae	H
178	<i>Ficus benghalensis</i> L.	बर	Moraceae	T
179	<i>Ficus benjamina</i> L.	स्वामी	Moraceae	T
180	<i>Ficus elastica</i> Roxb. ex Hornem.	रबर	Moraceae	T
181	<i>Ficus hispida</i> L.	टोटे	Moraceae	T
182	<i>Ficus lacor</i> Buch.-Ham.	काब्रो	Moraceae	T
183	<i>Ficus racomosa</i> L.	डुम्री	Moraceae	T
184	<i>Ficus religiosa</i> L.	पिपल	Moraceae	T
185	<i>Ficus rumphii</i> Blume	पाकर	Moraceae	T
186	<i>Ficus semicordata</i> Buch.-Ham. ex Sm.	खन्यू	Moraceae	T
187	<i>Flacourtia jangomas</i> (Lour.) Raeusch.	पँधेली	Flacourtiaceae	T
188	<i>Flemingia chappar</i> Buch.-Ham. ex Benth.		Fabaceae	S
189	<i>Gardenia jasminoides</i> Ellis	इन्द्रकमल	Rubiaceae	S
190	<i>Garuga pinnata</i> Roxb.	दब्दवे	Burseraceae	T
191	<i>Glycine max</i> (L.) Merr.	भटमास	Fabaceae	H
192	<i>Gomphrena globosa</i> L.	मखमली	Asteraceae	H
193	<i>Gossypium arboreum</i> L.	कपास	Malvaceae	S
194	<i>Guizotia abyssinica</i> (L. f.) Cass.	भुसेतील, फिलिङ्गे	Asteraceae	H
195	<i>Gymnema sylvestre</i> (Retz.) R. Br. ex Schult.	गुँदमार	Asclepiadaceae	C
196	<i>Helianthus annus</i> L.	सूर्यमुखी	Asteraceae	H
197	<i>Hibiscus rosa-sinensis</i> L.	अरहुल	Malvaceae	S
197	<i>Holarrhena antidysenterica</i> Wall. ex DC.	सानोखिरोँ	Apocynaceae	T
198	<i>Holarrhena pubescens</i> (Buch.-Ham.) Wall. ex G. Don	इन्द्रजौ	Apocynaceae	T

199	<i>Hordeum vulgare</i> L.	जौ	Poaceae	H
200	<i>Imperata cylindrica</i> (L.) P. Beauv.	सिरु	Poaceae	H
201	<i>Indigofera pulchella</i> Roxb.		Fabaceae	S
202	<i>Indigofera linifolia</i> (L. f.) Retz		Fabaceae	H
203	<i>Ipomoea batatas</i> (L.) Lam.	सख्खरखण्ड	Convolvulaceae	C
204	<i>Ipomoea carnea</i> Jacq.	वेहाया	Convolvulaceae	S
205	<i>Ipomea quamoclit</i> L.		Convolvulaceae	C
206	<i>Ixora chinensis</i> Lam.		Rubiaceae	S
207	<i>Ixora undulata</i> Roxb.		Rubiaceae	S
208	<i>Jasminum sambac</i> (L.) Ait.	जाई	Oleaceae	S
209	<i>Jatropha curcas</i> L.	सजीवन	Euphorbiaceae	S
210	<i>Jatropha gossypifolia</i> L.		Euphorbiaceae	S
211	<i>Justicia adhatoda</i> L.	असुरो, वाकस	Acanthaceae	S
212	<i>Justicia gendarusa</i> Burm. f.		Acanthaceae	S
213	<i>Kyllinga nemoralis</i> (J. R. & G. Forst.) Dandy ex Hutch. & Dalziel			H
214	<i>Lagenaria siceraria</i> (Molina) Standl.	लौका	Cucurbitaceae	C
215	<i>Lagestroemia indica</i> L.	असारे फूल	Lythraceae	T
216	<i>Lagerstroemia parviflora</i>	बोटधायरो	Lythraceae	T
217	<i>Lannea coromandelica</i> (Houtt.) Merr.	हल्लुंडे	Anacardiaceae	T
218	<i>Lantana camara</i> L.		Verbenaceae	S
219	<i>Lathyrus sativus</i> L.	खेसारी	Fabaceae	H
220	<i>Lawsonia inermis</i> L.	मेहन्दी	Lythraceae	S
221	<i>Leea crispa</i> Royen ex L.	गलेना	Leeaceae	H
222	<i>Lens culinaris</i> Medik.	मुसुरो	Fabaceae	H
223	<i>Lepidagathis incurva</i> Buch.-Ham. ex D. Don		Acanthaceae	H
224	<i>Lepidium sativum</i> L.	चम्सुर	Brassicaceae	H
225	<i>Leucaena leucocephala</i> (Lam.) de Wit	इपिलइपिल	Fabaceae	T
226	<i>Leucas cephalotes</i> (Roth) Spreng.	गुम्मा	Lamiaceae	H
227	<i>Lindenbergia indica</i> (L.) Vatke		Scrophulariaceae	H
228	<i>Linun usitatissimum</i> L.	आलस	Linaceae	H
229	<i>Litchi chinensis</i> (Gaertn.) Sonn.	लिची	Sapindaceae	T
230	<i>Ludwigia octovalvis</i> (Jacq.) Raven		Onagraceae	H
231	<i>Luffa cylindrica</i> (L.) Roem	घिरौला	Cucurbitaceae	C
232	<i>Lycopersicon esculentum</i> Mill.	टमाटर	Solanaceae	H
233	<i>Madhuca longifolia</i> (Koenig.) Macbride	महुवा	Sapotaceae	T
234	<i>Maesa chisia</i> Buch.-Ham. ex D. Don	बिलाउने	Myrsinaceae	S
235	<i>Mallotus philippensis</i> (Lam.) Mull. Arg.	सिन्दुरे	Euphorbiaceae	T
236	<i>Malvaviscus arboreus</i> Cav.	घन्टी फूल	Malvaceae	S
237	<i>Mangifera indica</i> L.	अँप	Anacardiaceae	T
238	<i>Manilkara zapota</i> (L.) P. Royen.	सपोता	Sapotaceae	T

239	<i>Mariscus sumatrensis</i> (Retz.) T. Koyama		Cyperaceae	H
240	<i>Matricaria chamomilla</i> L.	क्यामोमाइल	Asteraceae	H
241	<i>Melastoma melabathricum</i> L.	अँगेरी	Melastomataceae	S
242	<i>Melia azedarach</i> L.	बकाइनो	Meliaceae	T
243	<i>Melothria heterophylla</i> (Lour.) Cogn.	गोल काँकी	Cucurbitaceae	C
244	<i>Mentha arvensis</i> L.	पुदिना	Lamiaceae	H
245	<i>Millettia extensa</i> (Benth.) Baker.	गाउजो	Fabaceae	S
246	<i>Mimosa pudica</i> L.	लज्जावती	Fabaceae	H
247	<i>Mimusops elengi</i> L.	भालसरी	Sapotaceae	T
248	<i>Mirabilis jalapa</i> L.	मालती	Nyctaginaceae	H
249	<i>Mitrangyna parviflora</i> (Roxb.) Korth.	टिकुली	Rubiaceae	T
250	<i>Momordica charantia</i> L.	करेला	Cucurbitaceae	C
251	<i>Momordica dioica</i> Roxb.		Cucurbitaceae	C
252	<i>Morus alba</i> L.	किम्बु	Moraceae	T
253	<i>Mucuna pruriens</i> (L.) DC.	काउसो	Fabaceae	C
254	<i>Muntingia calabura</i> L.		Muntingiaceae	T
256	<i>Murraya koenigii</i> (L.) Spreng.	मिठोनिम	Rutaceae	S
257	<i>Murraya paniculata</i> (L.) Jack	कामिनी फूल	Rutaceae	S
258	<i>Musa paradisiaca</i> L.	केरा	Musaceae	S
259	<i>Mussaenda frondosa</i> L.		Rubiaceae	S
260	<i>Nelumbo nucifera</i> Gaertn.	कमल	Nympheaceae	H
261	<i>Nerium indicum</i> L.	करबिर	Apocynaceae	T
262	<i>Nicotiana tabacum</i> L.	सुर्ती	Solanaceae	H
263	<i>Nyctanthes arbor-tristis</i> L.	पारिजात	Oleaceae	T
264	<i>Nymphaea nouchali</i> N.L. Burman	पुरैन	Nympheaceae	H
265	<i>Ocimum basilicum</i> L.	बावरी	Lamiaceae	H
266	<i>Ocimum tenuiflorum</i> L.	तुलसी	Lamiaceae	H
267	<i>Oplismenus compositus</i> (L.) P. Beauv.		Poaceae	H
268	<i>Opuntia monacantha</i> (Willd.) Haw.	बगियाकाँट	Cactaceae	S
269	<i>Oroxylum indicum</i> (L.) Kurz	टटेलो	Bignoniaceae	T
270	<i>Oryza sativa</i> L.	धान	Poaceae	H
271	<i>Oxalis corniculata</i> L.	चरिअमिलो	Oxalidaceae	H
272	<i>Pandanus nepalensis</i> St. John	केवरा	Pandanaceae	T
273	<i>Parthenium hysterophorus</i> L.		Asteraceae	H
274	<i>Parthenocissus semicordata</i> (Wall.) Planch.	चरचरे	Vitaceae	C
275	<i>Paspalum conjugatum</i> Bergius		Poaceae	H
276	<i>Paspalum distichum</i> L.		Poaceae	H
277	<i>Paspalum scrobiculatum</i> L.		Poaceae	H
278	<i>Paulownia tomentosa</i> (Thunb.) Steud.	पाउलोनिया	Pauloniaceae	T
279	<i>Phaseolus aureus</i> Roxb.	मुँग	Fabaceae	H
280	<i>Phoenix dactylifera</i> L.	खजुर	Arecaceae	T
281	<i>Phoenix humilis</i> Royle ex Becc. & Hook. f.	थाकल	Arecaceae	S
282	<i>Phoenix sylvestris</i> Roxb.	ताड	Arecaceae	T

283	<i>Phyllanthus amarus</i> Schumach. & Thonn.		Euphorbiaceae	H
284	<i>Phyllanthus emblica</i> L.	अमला	Euphorbiaceae	T
285	<i>Phyllanthus reticulatus</i> Poir.	सिकट	Euphorbiaceae	S
286	<i>Phyllanthus niruri</i> L.		Euphorbiaceae	H
287	<i>Physalis divaricata</i> D. Don		Solanaceae	H
288	<i>Pinus roxburghii</i> Sarg.	खोटेसल्लो	Pinaceae	T
289	<i>Piper betle</i> L.	पान	Piperaceae	C
290	<i>Piper longum</i> L.	पिपला	Piperaceae	C
291	<i>Pisum sativum</i> L.	मटर	Mirtaceae	T
292	<i>Plumbago zeylanica</i> L.	चितु	Plumbaginaceae	H
293	<i>Plumeria rubra</i> L.	गुलाइची	Apocynaceae	T
294	<i>Pogostemon cablin</i> (Blanco) Benth	पचौली	Lamiaceae	H
295	<i>Polyalthya longifolia</i> (Sonn.) Thwaites	अशोक	Annonaceae	T
296	<i>Polygonum barbatum</i> L.		Polygonaceae	H
297	<i>Pouzolzia zeylanica</i> (L.) Benn. & Br.		Urticaceae	H
298	<i>Premna integrifolia</i> L.	गिदरी	Verbenaceae	T
299	<i>Prosopis cineraria</i> (L.) Druce	शनी	Fabaceae	T
300	<i>Psidium guajava</i> L.	अम्बा	Myrtaceae	T
301	<i>Pterocarpus marsupium</i> Roxb.	विजयसाल	Fabaceae	T
302	<i>Punica granatum</i> L.	अनार	Punicaceae	T
303	<i>Putranjiva roxburghii</i> Wall.	पित्तौजीया	Euphorbiaceae	T
304	<i>Pithecellobium dulce</i> (Roxb.)	जिलेबी	Fabaceae	T
205	<i>Quisqualis indica</i> L.		Combretaceae	C
306	<i>Ranunculus sceleratus</i> L.		Ranunculaceae	H
307	<i>Raphanus sativus</i> L.	मुला	Brassicaceae	H
308	<i>Rauvolfia serpentina</i> (L.) Benth. ex Kurz	सर्पगन्धा	Apocynaceae	H
309	<i>Rauvolfia tetraphylla</i> L.		Apocynaceae	S
310	<i>Ricinus communis</i> L.	अंडेर	Euphorbiaceae	S
311	<i>Rosa alba</i> L.	गुलाब फूल	Rosaceae	S
312	<i>Ruellia beddomei</i> C. B. Clarke		Acanthaceae	H
313	<i>Ruellia tuberosa</i> L.		Acanthaceae	H
314	<i>Rumex nepalensis</i> Spreng.	हलहले	Polygonaceae	H
315	<i>Rungia pectinata</i> (L) Nees		Acanthaceae	H
316	<i>Saccharum munja</i> Roxb.	रारी	Poaceae	H
317	<i>Saccharum officinarum</i> L.	उखु	Poaceae	H
318	<i>Saccharum spontaneum</i>		Poaceae	H
319	<i>Sagittaria trifolia</i> L.		Alismataceae	H
320	<i>Santalum album</i> L.	श्रीखण्ड	Santalaceae	T
321	<i>Saraca asoca</i> (Roxb.) de Wilde	अशोक	Fabaceae	T
322	<i>Scurrula parasitica</i> L.	ऐजेरु	Loranthaceae	S
323	<i>Schleichera oleosa</i> (Lour.) Oken	कुसुम	Sapindaceae	T
324	<i>Schoenoplectus juncooides</i> (Roxb.) Palla		Cypreaceae	H
325	<i>Scoparia dulcis</i> L.	पातालमिश्री	Scrophulariaceae	H

326	<i>Semecarpus anacardium</i> L. f.	भलायो	Anacardiaceae	T
327	<i>Sesamum orientale</i> L.	तिल	Pedaliaceae	H
328	<i>Setaria pallidifusca</i> Schumach. Stapf. & C. E. Hubb.		Poaceae	H
329	<i>Shorea robusta</i> Gaertn.	साल	Dipterocarpaceae	T
330	<i>Sida acuta</i> Burm. f.	बलु	Malvaceae	S
331	<i>Sida cordata</i> Burm. f. Borss. Waalk	बलु	Malvaceae	H
332	<i>Sida cordifolia</i> L.	बलु	Malvaceae	H
333	<i>Sida rhombifolia</i> L.	बलु	Malvaceae	S
334	<i>Smilax ovalifolia</i> Roxb. ex D. Don	कुकुरडाइनो	Smilacaceae	C
335	<i>Solanum anguivi</i> Lam.	ठुलो विही	Solanaceae	H
336	<i>Solanum melongena</i> L.	भन्टा	Solanaceae	H
337	<i>Solanum nigrum</i> L.	विही	Solanaceae	H
338	<i>Solanum surratens</i> Burm. f.	कन्टकारी	Solanaceae	H
339	<i>Solanum torvum</i> Sw.		Solanaceae	H
340	<i>Solanum tuberosum</i> L.	आलु	Solanaceae	H
341	<i>Solena heterophylla</i> Lour.	तिलकोर	Cucurbitaceae	C
342	<i>Sonchus arvensis</i> L.		Asteraceae	H
343	<i>Sorghum vulgare</i> Pers.	जुनेलो	Poaceae	H
344	<i>Spatholobus parviflorus</i> (Roxb.) Kuntze.	देब्रे लहरा	Fabaceae	C
345	<i>Sphaeranthus indicus</i> L.		Asteraceae	H
346	<i>Spilanthes calva</i> DC.	मरौटी	Asteraceae	H
347	<i>Spinacia oleracea</i> L.	पालुंगो	Chenopodiaceae	H
348	<i>Sporobolus diander</i> (Retz.) P. Beauv		Poaceae	H
349	<i>Sporobolus fertilis</i> (Steud.) Clayton		Poaceae	H
350	<i>Stephania glandulifera</i> Miers		Menispermaceae	C
351	<i>Sterculia villosa</i> Roxb. ex Sm.	ओदाने	Sterculaceae	T
352	<i>Stereospermum personatum</i> (Hassk.) Chatterjee	पाडरी	Bignoniaceae	T
353	<i>Stevia rebaudiana</i> (Bertoni) Bertoni	चिनी भ्जार	Asteraceae	H
354	<i>Streblus asper</i> Lour.	खाक्सी	Moraceae	S
355	<i>Syzygium cumini</i> (L.) Skeels	जामुन	Myrtaceae	T
356	<i>Tabernaemontana divaricata</i> (L.) R. Br. ex Roem. & Schult.	टक्कर	Apocynaceae	S
357	<i>Tagetes erecta</i> L.	सयपत्री	Asteraceae	H
358	<i>Tamarindus indica</i> L.	इमली	Fabaceae	T
359	<i>Taraxacum officinale</i> Wigg.		Asteraceae	H
360	<i>Tecoma stans</i> (L.) Juss. ex Kunth.	गौरीचौरी	Bignoniaceae	S
361	<i>Tectona grandis</i> L. f.	टिक	Verbenaceae	T
362	<i>Terminalia alata</i> Heyne ex Roth	साज	Combretaceae	T

363	<i>Terminalia arjuna</i> (Roxb. ex DC.) W. & A.	अर्जुना	Combretaceae	T
364	<i>Terminalia bellirica</i> (Gaertn.) Roxb.	बरो	Combretaceae	T
365	<i>Terminalia chebula</i> Retz.	हरो	Combretaceae	T
366	<i>Terminalia catappa</i> L.	कागजी बदाम	Combretaceae	T
367	<i>Thevetia peruviana</i> (Pres.) K. Schi.	कनेर	Apocynaceae	T
368	<i>Thuja orientalis</i> L.	धूपी	Cupressaceae	S
369	<i>Thunbergia alata</i> Bojer ex Sims		Acanthaceae	C
370	<i>Thysanolaena maxima</i> (Roxb.) Kuntze	अमिसो	Poaceae	H
371	<i>Tinospora sinensis</i> (Lour.) Merr.	गुर्जो	Menispermaceae	C
272	<i>Trapa quadrispinosa</i> Roxb.	सिघाँडा	Trapaceae	H
373	<i>Trema orientalis</i> (L.) Blume	कुँयेल	Ulmaceae	T
374	<i>Trianthema portulacastrum</i> L.	गजपुरैना	Aizoaceae	H
375	<i>Trichosanthes anguina</i> L.	चिचिन्डो	Cucurbitaceae	C
376	<i>Trichosanthes dioica</i> Roxb.	परवल	Cucurbitaceae	C
377	<i>Trichosanthes tricuspidata</i> Lour.	इन्द्राएणी	Cucurbitaceae	C
378	<i>Tridax procumbens</i> L.		Asteraceae	H
379	<i>Trigonella foenumgraceum</i> L.	मेथी	Fabaceae	H
380	<i>Triticum aestivum</i>	गहु	Poaceae	H
381	<i>Triumfetta rhomboides</i> Jacq.	डल्ले कुरो	Tiliaceae	H
382	<i>Typha angustifolia</i> L.	पटेर	Typhaceae	H
383	<i>Urena lobata</i> L.		Malvaceae	H
384	<i>Vernonia cinerea</i> (L.) Less.		Asteraceae	H
385	<i>Vitex nigundo</i> L.	सिमली	Verbenaceae	S
386	<i>Vetiveria zizanioides</i> (L.)	खसखस	Poaceae	H
387	<i>Vicia angustifolia</i> L.	अँकरा	Fabaceae	H
388	<i>Vicia faba</i> L.	बकुला	Fabaceae	H
389	<i>Vigna mungo</i> (L.) Hepper.	मास	Fabaceae	H
390	<i>Vigna radiata</i> (L.) R. Wilczek	मुंग	Fabaceae	H
391	<i>Wendlandia exserta</i> (Roxb.) DC.		Rubiaceae	T
392	<i>Withania somnifera</i> (L.) Dunal	अश्वगन्धा	Solanaceae	H
393	<i>Woodfordia fruticosa</i> (L.) Kurz			S
394	<i>Xanthium strumarium</i> L.	भेडेकुरो	Solanaceae	H
395	<i>Xeromphis spinosa</i> (Thunb.) Keay	मैदाल	Rutaceae	T
396	<i>Xeromphis uliginosa</i> (Retz.) Mahesw	पिडार	Rutaceae	T
397	<i>Youngia japonica</i> (L.) DC.		Asteraceae	H
398	<i>Zanthoxylum armatum</i> DC.	टिमु	Rutaceae	S
399	<i>Zea mays</i> L.	मकै	Poaceae	H
400	<i>Zizyphus mauritiana</i> Lam.	बयर	Rhamnaceae	S
401	<i>Zizyphus rugosa</i> Lam.	बयर	Rhamnaceae	T

सन्दर्भ सामग्रीहरू:

- ✚ जि.व.का. (२०७२) मकवानपुर जिल्लामा पाइने वनस्पतिहरूको विवरण, जिल्ला वनस्पति कार्यालय, मकवानपुर, हेटौडा
- ✚ वनस्पति विभाग पञ्चवर्षिय व्यवस्थापन योजना (२०७२/७३-२०७७/७८) धनुषाधाम वनस्पति उद्यान ।
- ✚ वनस्पति विभाग (२०६७) नेपालको आर्थिक विकासको लागि प्राथमिकता प्राप्त जडीबुटीहरू, थापाथली, काठमाडौं ।
- ✚ वनस्पति विभाग (आ.व.२०७०/७१) वनस्पति विभाग अन्तर्गत संचालन हुने क्रियाकलापहरू सम्बन्धि कार्यविधि, थापाथली, काठमाडौं ।
- ✚ जि.वि.स. (२०७१) धनुषा जिल्ला वस्तुस्थित चित्रण (पार्श्वचित्र) २०७१, जिल्ला विकास समिति, धनुषा, जनकपुर ।
- ✚ Baral S.R. and Kurmi P.P. 2006. *A Compendium Of Medicinal Plants of Nepal*. Mrs. Rachana Sharma, 281 Maiju Bahal, Chabahil, Kathmandu, Nepal
- ✚ Mahato R.B and Sharma B.N. 2015. Common Ethnomedicinal plants of Dhanusha District Nepal *Bull. Dept. Pl.Res. No. 37*. P 51-58, Department of plant Resources, kathmandu Nepal
- ✚ Manandhar N.P.2002. *Plants and people of Nepal*. Timber Press,Portland, Oregon.
- ✚ Press J.R., Shrestha K.K. & Sutton D.A. 2000. *Annotated checklist of the flowering plants of Nepal*.(Online) URL: <http://www.efloras.org>
- ✚ Shrestha K. 1998. *Dictionary of nepalese plant names*. Mandala Book Point, Kathmandu, Nepal.